

INGLES MAKINA

Atzo, lantegira, olez inguratua, kartoinez troxatua, haur bat bezala xatarrean ingles mekanika heldu da. Denak bizkor eta pozik kamionean sartzen ikusi dugu, hilabete baino ez baitugu itxo egin. Frantses tramankulu baten zain etsituak giñen mota hortako baten gabez gure lana gelditzera zoan. Zaharrek zioten, urrundik tupina urrez, ondora baiko lurrez, ez ote dugu holako erosi. Tresna, tresna duzu... bainan mintza ahal baledi zer lioke: «Afrikako Mauritaniatik atera burdin-harria, Alemaniako Ruhr-etik ekarri ikatzarekin naastuz, nere altzeirua egin da. Altzeirua Bristol-eko burdin-oletan Ingeles herrian eginik izan da, bainan hurzaleak eta iyeleak italiako ziren eta mehazaleak, laminazaleak espagnol; ene gorputzaren moldazaleak Turkiako eta Alemanek egin medelean; azkenik nere motorra Ameriketarik etorriazi dute. Halere ingles makina naiz». «Zertako ingles zira, orduan?». «Marka ta dirua angleterrakoak baitira».

Ingles askoren gisa makinak guti hitzegiten du, bainan lantegira ekarri digutenean itz frango esanerazi du. Nahiz paketean «Garaia», «Azpia», «Hautskor» markatua kamionean buruz beera kargatu zuten. Hamar, oihu egiten eta bost, lanean ari zirela, kakoetan txilintxan bultuaren iraitzen hasi ziren, kristala izan balitz bezala. Kartoinak eta zurrak kendurik makina berde bat agertu zitzaigun. Orain, makinak kolore hortakoak dira, ez baitute hala begia nekatzen. Forma ere pollita du, ez aintziñean bezala dena ezur iduri, bainan leun, borobil, gizonaren hainera egina. Markaren azpian «Made in England» irakurtzen da eta markaren alde gaineretik, leoin bat ageri da —ba al dakizute Zuberoako banderan ikusten den basa-eize hura bera— Marka hon makina horrentzat, gure, lantegia Zuberoako Maule hirian baitago. Marka hona naski bainan lenen poza joanik, muntatzeko zegola konturatu gira. Petri teknikoa mekanikaren planak bulegora bila joan da. Sudur apal, paper bat erakutsi digu, dena

inglesez dago eta ez billa hor milimetru, zentimetru, metru ta hola-
korik, neurri guziak «inch», «square yard» ta «grain» dira.

—Petri, zerbait egin behar diagu?

—Ba... ba.

—Zer baba?... Goazen kolegiara. Han norbaitek ingleseztze-
giten badakikek.

—Duela mende, ingeles izan omen gaituk, ez digute ondar asko utzi.

—Zer ondar utzi behar zuten, ingeles governor-ak euskaldunak
ziren.

Mauleko kolegiara heltzean atezainari galdetzen diogu:

—Ingles irakasle bat ikusi liteke?

—Kolegioan *ingles* irakaslerik eztago bainan *inglesezko* bat, bai.

—Orduan ingleseztze irakasle bat ikusi genezake?

—Ez hemen ja, gaur, osteguna da eta etxean egongo da.

—Alo! makina horren gatik bazterretan kurrituz leheregina behar
dugu.

—Bururik eztenean hoinak eduki behar dira, bainan zer diozute
mekanika horrekin...

—Deuse gure kontua da.

Atezaina arritua uzten dugula, profesoraren bila goaz. Haren
etxera baiko, egoitza hartan inor ez; karrikan Xalbador Garmendia-
rekin topa egin dugu; eta harek:

—Irakaslea, kolegioko hurrekin, Londres-era bidaietz joana da.

—Maule gainera joan baginte hirurak. Joanes han bizi da, Ame-
riketan sortua dugu.

—Bai, Rosario-n; bainan berak kondatu didan legez, eskoletan
denbora frango igaro du, bainan «xokoak» garbitzen, eta gainera
espaniol Amerikan.

—Eta «Iñurri»?

Iñurri izengoitikoarekin ezagutzen dena Ameriketara egona, ipa-
rraldean. Harek, han ingeles xixtema ez zutela erabiltzen kondatu digu.
Egia ote? Orduan, Ixuregi-enean, liburutegian ingelera ikasteko libu-
ruxka bat erosi dugu. Horrek hola dio:

—«Millimètre: 0,039 inch». Bainan Inch-ak zenbat milimetru
egiten duen jakiteko zatiketak egiten hasi gira, bakoitzak emaitza
berezia ediren dugu. Egun hartan, edo hobeki esan, gau hartan
berandu arte kalkulatzeko egon ginen.

Biharamenean, langile guziak makinaren muntatzeko bildu genituen.

- Eta nola egin duzute?
- Geronek ingles neurriak kalkulatu.
- Biba zuek! bainan eskola daukazute?...
- Orain plana irakur dezagun!

- I. Burdin zotalen lotzea.
- II. Tornu ziriak nola sartu.
- III. Koipeztatzekoak (zuloak).
- IV. Motor saioak.
- V. Tornu saioak.

—Alajinkoa! lauetatik hamarrainoko planak non daude?

Ingleseri idatzi diegu, falta ziren planak eskatzeko eta amabost egun zain egon. Egund batean, makinaren jasotzea hilabete zuela, plan guziak eskuetaratu zitzaizkigun. Makina muntaturik, olio eta koipez igurtzirik, ibilerazi dugu. Hastapenean zarata berdintsua, gotorra zen, bainan tanpaz karraska handian gelditu zaigu. Ke karats batek lantegia betatzen zuelarik. Gauza askoren artean koipeari begiratu diegu «fancy» markatua zena eta hitztegiak faltsu esan nahi zuela zion. Beraz saltzen den lekuetan bitrinetan ikusten den oliozuna zen.

Handik hilabete Inghaterratik muntazale bat zortzi egunen igarotzera etorri zaiku, gelditzeak zer kausa zuen ezagutzeko; handik hilabete berriz beste bat, hautsi zatiaren ekartzeko ta makina ongi lotzeko. Artean makina frantsesa jaso dugu eta hainbeste ohoratu genuen inglesari eztiogu kasu geihago egin, gehiegi kostaturik muntatu baitugu. Gaixo ingles makina, erru gabea, hire egoera horrek gizonaren egitatea erakusten digu: «Biargin txarrandako, erremintxa onik ez», bereziki muntatzen ez dakianean.

D. PEILLEN.

